

Ivana Slunjski

Susret. Prepoznavanje. Zrcaljenja.

In memoriam, Mira Muhoberac (1959. – 2021.)

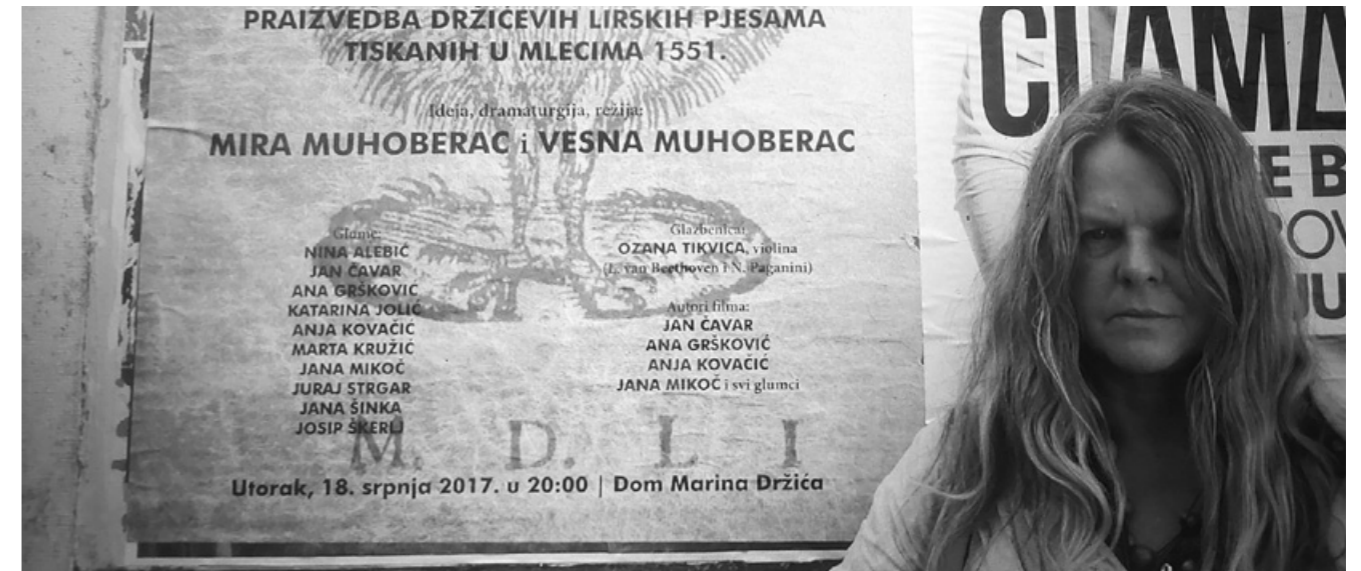
Mira Muhoberac

SJE
ĆA
NJA

Kad sam bila mala, tek sam naučila čitati, znala sam se satima udubljivati u omiljenu knjigu, podeblju, većega formata, žutih korica obrubljenih ornamentima, i često sam joj se vraćala. Bila je to neka vrsta kompendija s raznim bajkama, mitovima, legendama, pripovijetkama. Knjigu smo davno prosljedili drugima na čitanje, ne sjećam se više ni naslova ni autora, odnosno urednika, ali mi se u sjećanje duboko urezala jedna skandinavski pripovijetka. Događa se u mitskome vremenu kad su ljudi i bogovi dijelili isti prostor i ide otprilike ovako: zbog raznih bolesti, pošasti i kataklizmi ljudski je vijek bio toliko kratak da su ljudi jedva uspijevali za sobom ostaviti potomke. I požalili su se bogovima, sklopivši s njima pakt da će ubuduće moći živjeti jednako koliko i bogovi sami – vječno. Idila je potrajala neko vrijeme, ali svaki bi čovjek u stanovnome trenutku začuo iritantan, potmuo zvuk, isprva jedva čujan. Kako je život protjecao, zvuk je postajao sve glasniji, sve prodorniji, toliko nepodnošljiv da su bježeći od njega ljudi mahom skakali u ponore, utapali se u rijekama, vješali se. Da bi se oslobodili zloslutna bučenja, naposljetku su pristali na kompromis: život neće trajati vječno i nitko ne zna kad će mu se prekinuti životna linija.

Rano sam shvatila da što god učinim, koliko god se trudila, neću izbjeći neizbježno. Ta me pomisao dovodila do pravih napada panike, nisam ih spominjala nikomu misleći da sa mnom nešto opasno ne valja. Odrastajući, naučila sam ih suspregnuti, iako strah od nepostojanja i dalje postoji. S drugim sam se strahovima više-manje uspješno obračunavala kako su se pojavljivali. Osim s jednim upornim koji me svaki put iznova zakoči – strahom od autobiografija. Djelomično je to zbog trenutka nemila suočavanja sa samom sobom, rezimiranja vlastite uspjelosti iz točke s koje se osvrćem na propušteno i mjerim hoće li mi preostali put dostajati za nove prigode, nove pokušaje, popravke. I ponovno snažna osjećaja prolaznosti. Jasno je da su biografske činjenice u izoliranim kontekstima pseudodokumentarna fikcija, i djelo govori o autoru više od njega sama, a ipak životopisi znaju biti tako krasni, pomno uglancani prema zadanu okviru. Kao da osobe na koje upućuju nikad ne griješe. Kao da i ne žive. Svoj nisam u stanju brusiti, polirati, nisam ni sigurna trebam li, život se otima i događa između redaka. Uvijek sam u dvojicama što izdvojiti, i ono loše jednako me odredilo kao dobro i dovelo do toga što sam sada. Nekoliko sam puta navela samo ime i prezime i e-adresu,

►
foto: Vesna Muhoberac

nekoliko su puta napisali biografija zadržana na zahtjev autorice. Najčešće navodim samo čime sam trenutno zaokupljena.

Miru Muhoberac poznavala sam otkako se bavim izvedbenim umjetnostima, a to je sad već prilično dugo. Putovi nam se nisu često sastajali, svaka se koncentrirala na svoje aktivnosti, susretale smo se povremeno na skupštinama Društva, ponekim predstavama. Na prvi pogled doimala se tihom i pomalo distanciranom, zamišljenom. No vjerojatno bi i Mira to isto mogla reći o meni. Imala sam nejasnu predodžbu o njoj, o njezinu radu. I onda mi je netko, usput komentirajući na društvenim mrežama, skrenuo pozornost na njezinu autobiografiju koja je kružila internetom. U usporedbi s mojim škrtim redcima njezine su stranice i stranice i stranice djelovale zastrašujuće, totalno pomaknuto, nestvarno, a istodobno sam znala da je sve napisano bolno točno do u zarez. U svemu tome nizanju vidjela sam i ponešto bezazlena dječjeg ushita. Sve je bilo brižljivo pobrojano, fakulteti, rezidencije, projekti, predstave, nagrade, natjecanja... dok se ja nisam mogla ni sjetiti u čemu sam sve sudjelovala. Ni u najspektakularnijim mislima nije mi palo na pamet spomenuti potvrde s natjecanja – čamile su u fasciklu u maminoj biblioteci zabačene među knjigama koje odavno nitko ne čita, kao *Sva čuda svijeta* i *Bilo je časno živjeti s Titom*. Otad se Mirina autobiografija prijeteći klatila između nas. Strašila me. Kad smo se vidjele, nisam znala kako bih joj prišla, što bih joj rekla. Šutjela sam, šutjela je.

Tada se dogodila epidemija. Ozbiljno sam počela razmišljati da se profesionalno usmjerim nečemu drugom, više od 20 godina opstojati kao samostalna stručnjakinja u izvedbenim umjetnostima, u neinstucionalnoj kulturi bilo je iscrpljujuće, u koronakrizi

prekarnost je izgledala još težom. Jedne večeri stiglo mi je Mirino e-pismo: „Prije mjesec dana javila sam se kao predsjednica HDKKT-a na jedan natječaj, tj. javni poziv u Ministarstvu kulture i medija i, na moje veliko iznenađenje, danas su objavljeni rezultati dobri za nas. (...) Zamislila sam da nekoliko naših članova vodi online radionice ili e-predavanja. (...) Molim vas da mi se javite sa svojim prijedlozima i da što prije počnemo realizirati *Homo theatralis*.” Odgovorila sam: „Zahvaljujem na prijedlogu i pozivu. Došli su zapravo u pravi čas, kao poticaj i ohrabrenje da nije sve uzaludno kako se trenutno čini.” I tako je krenulo. „Nadam se da nije previše apstraktno.” „Izvršno je sve osmišljeno i napisano.” Naša je komunikacija napredovala. Ođavila sam se predložiti joj projekt koji sam prethodno godinama bezuspješno pokušavala udomiti na više adresa, koje su ga sve redom odbile jer im je bio ili prezahatjevan ili neprikladan ili su vidjeli previše posla ili nisu znali kako do partnera ili novca. Mira nije ostavljala prostora za uzmak: ništa nije bilo neizvedivo, vjera da se može i mora ustrajati dok se ideja ne provede u djelo bila je toliko jaka da bih se posramila i pomisliti drukčije: „Oduševljena sam ovom Vašom idejom! Sjajno! Sve mi se to sviđa, jako je potrebno svima nama.” Odahnula sam, nakon pet godina uvjeravanja da je nešto neprovedivo i samoj sebi činila sam se neshvatljivom. Možda jest ambiciozno, ali nije ludo. Ako je i ludo, više u toj ludosti nisam bila sama. Napokon sam našla nekoga s podjednakom strašću i elanom, nekoga koga mogu razumjeti i kad se ne razumijemo, znajući što će reći i prije nego to izgovori.

Topla, izravna, konkretna, a opet zasanjana, zanesena i zaigrana, svakim razgovorom potvrđivala je širinu misli i vladanje raznim disciplinama, znatiželju, potrebu

za stvaranjem. Daleko od svih biografskih nizova i ponad njih, iznimna po tome što je mogla i htjela čuti drugoga, prepoznati nečija nastojanja i nesebično ga bodriti da se ostvari u čemu je najbolji. Radovala se pritom uspjehu kao da je posrijedi njezin vlastiti san. A san i stvarnost lice su i naličje istoga svijeta, međusobno zrcalne strukture povezane beskonačnom igrom. Uvijek je bila odvažna i spremna na igru, u svim oblicima i pojavnostima. Planirale smo projekte, maštale. Postala mi je važnom, neobično važnom. I sve mi je nevjerovatnija bila njezina težnja za potvrdama ovih ili onih institucija, institucija koje zapravo ne žele ljude izvan svojih okvira niti ih tim okvirima mogu valorizirati. Mira je na sve načine ispadala iz okvira, interesima koji su se mnogostruko širili, zadivljujućom erudicijom, dubinom spoznaje. Sva raskoš njezina stvaralačkog dara vjerojatno najviše dolazi do izražaja u sažetosti esejističke forme – u umijeću asocijativna povezivanja najrazličitijih aspekata života i umjetnosti, pretapanja unutarnjih i vanjskih svjetova, filozofskome poniranju u enigme ovostranosti i snoviđenja onkraja, naslućivanju i hvatanju finih prijelaza značenja prije nego se iz logike jednog univerzuma preliju u drugi sraz konteksta. Mira je bila institucija sama po sebi i nisu joj bile potrebne nikakve izvanjske potvrde. Voljela bih da je toga bila svjesna. Mi već jesmo potpuni, savršeni u svojoj nesavršenosti, ne trebamo se snabdijevati suvišcima, vrijednostima bez vrijednosti, upravo suprotno, valja strgnuti sve sa sebe da bismo došli do toga što jesmo.

U jednoj od prvih naših korespondencija napisala sam joj: „Znam da malo blesavo zvuči, ali pravo ste mi otkriće, u svakome pogledu. I žao mi je što se to nije dogodilo prije. No nekako vjerujem da se susret dogodi tek kad su obje strane na njega spremne i da nas svemir postavi u situaciju iz koje se može roditi nešto dobro. Dalje ovisi o nama.” Vjerovala sam da sva mimoilaženja stignemo nadoknaditi, da se sve razvija u pravome smjeru. Na kraju nije bilo vremena ni za što. I da se vratim na mitske prostore priče s početka, naše je trajanje ograničeno, tu smo da bismo jedni drugima potvrdili posebnosti našega otjelovljenja, jedni drugima olakšali zadaće, poticali strasti. Vrijeme navodno ne postoji iako u svijetu ove materijalne zadanosti ne znamo kako okrenuti kotač unatrag. Dok ga rasipamo trčeći za novim ciljem, za jednim priznanjem više, još jednim zarezom u biografiji, ne zaboravimo, „tad ili sad su se, negdje daleko, na dražbi ugasile višnje. Ili Konteovi narančini. Ili naranče svetoga Nikole”. Umjesto da nam vrijeme iscuri prije nego se probudimo, rastegnimo ga do ruba beskonačnosti i budni sanjajmo. ■

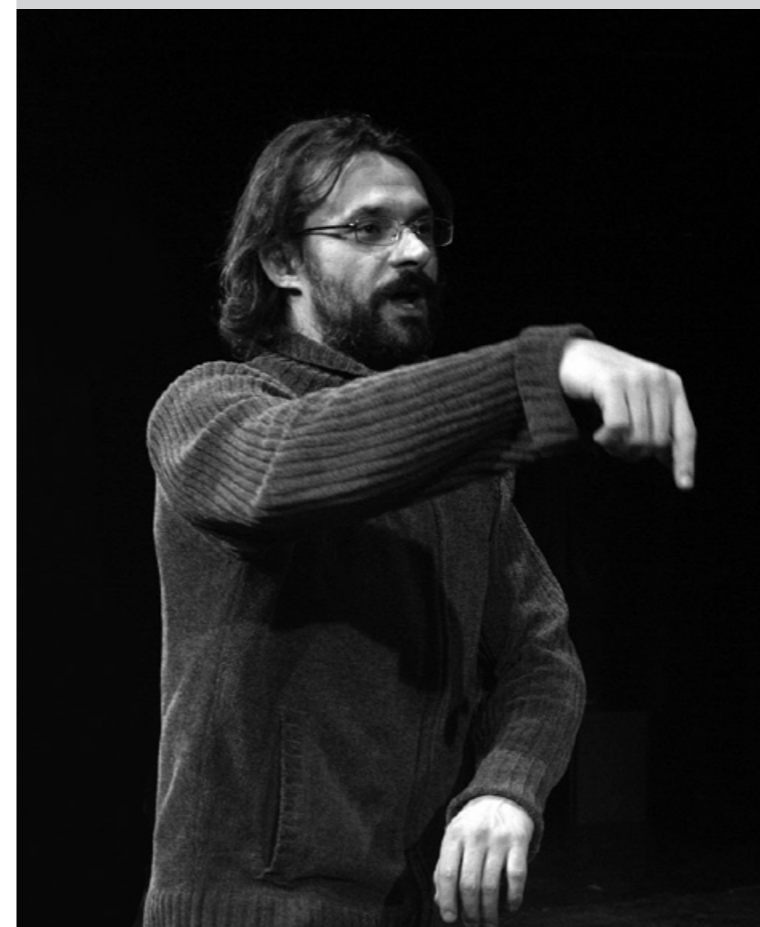
Matko Botić

Naš bend mogao bi biti tvoj život

In memoriam, o Saši Anočiću, u sedam kratkih crtica (1968. - 2021.)

Saša Anočić

SJE
ĆA
NJA

▲
foto: Sanja Prnjak

1.

Krajem devedesetih godina prošlog stoljeća u hrvatskim teatarskim krugovima pronio se glas o osječkoj predstavi kojom se tadašnji mladi glumac, Saša Anočić, predstavio kao potencijalno zanimljiv redatelj. Predstava se zvala *Alaska Jack* i nastala je u koprodukciji Neovisne umjetničke scene Barutana i Hrvatskog narodnog kazališta iz Osijeka. Sve bitne redateljske strategije; etičke, estetske i dramaturške, presudne za cijeli umjetnički put tog redatelja, inaugurirane su upravo s *Alaska Jackom*.

Prvo što je upadalo u oči u *Alaska Jacku* jest izraženo zajedništvo u ansamblu; riječ je o generacijskoj predstavi čija je središnja kvaliteta homogenost izvedbenog tima. I u kasnijem radu, čak i kada nije dobro poznavao ljude s kojima je kretao u neizvjesnu pustolovinu stvaranja scenskog čina, Anočić bi ih svojom energijom, karizmom i osebnim procesom uspio uvjeriti da su nešto više od puke grupe pojedinaca okupljenih oko zajedničkog projekta. On je u najboljim predstavama uspijeva od glumačkog ansambla napraviti - bend. A dobar bend, kako nas poučava Michael Azzerad u knjizi o glazbi koju je